

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Наукова бібліотека**

**НАУКОВА БІБЛІОТЕКА В
ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ
РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

*(Збірник матеріалів
VIII-ї науково-практичної конференції
28 серпня 2014 р.)*

Рівне 2014

УДК 027.7(477.81)
Н 34
ББК 78.34(4Укр)

Наукова бібліотека в інформаційно-освітньому просторі Рівненського державного гуманітарного університету : зб. матеріалів VIII-ї наук.-практ. конф., 28 серпня 2014 р. / уклад.: С. Н. Грипич, Г. П. Семенюк. – Рівне : РДГУ, 2014. – 80 с.

Відповідальний за випуск:

С. Н. Грипич – доцент,
директор наукової бібліотеки
Рівненського державного
гуманітарного університету.

Укладачі:

С. Н. Грипич – доцент,
директор наукової бібліотеки
Рівненського державного
гуманітарного університету.

Г. П. Семенюк – заступник
директора з наукової роботи
наукової бібліотеки
Рівненського державного
гуманітарного університету.

До збірника увійшли матеріали конференції, в яких висвітлюється комплекс робіт, пов'язаних з актуальними завданнями наукової бібліотеки РДГУ та її інформаційно-аналітичних структур у системі навчально-освітніх, наукових комунікацій університету.

Видання адресоване широкому колу фахівців, які працюють у сфері бібліотекознавства, бібліографії, інформаційних бібліотечних технологій, а також студентам – майбутнім бібліотечним працівникам.

Ухвалено методичною радою
наукової бібліотеки РДГУ
Протокол № 8
від 18.09.2014 р.

©Наукова бібліотека РДГУ
Рівне, вул. Остафова, 31
33028
www.library.rshu.edu.ua
library.rshu@gmail.com

УДК 027.7:[025.3+025.5]

Н. Б. КОЛОМІЄЦЬ

*зав. відділом наукової обробки
документів наукової бібліотеки
Рівненського державного
гуманітарного університету*

ДОВІДКОВО-ПОШУКОВИЙ АПАРАТ У БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ: ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

***Резюме.** У статті розглядаються питання формування довідково-пошукового апарату та його використання в бібліотечно-інформаційній діяльності наукової бібліотеки Рівненського державного гуманітарного університету.*

***Ключові слова:** довідково-пошуковий апарат, система каталогів і картотек, бібліотечно-інформаційна діяльність, інформаційно-бібліографічне обслуговування.*

Інформація нині є важливим політичним, економічним і соціальним ресурсом людства, і ступінь розвитку та її доступність підносить рівень і якість вищої освіти. Зростання обсягів інформації вимагає її якісної переробки, нових форм роботи. Інформаційне забезпечення є важливою ланкою навчального процесу вищого навчального закладу. Відповідно, однією з головних функцій бібліотеки залишається саме інформаційна [4].

Метою бібліотечно-інформаційної діяльності є збір, опрацювання, зберігання документів і задоволення на їх основі інформаційних потреб користувачів.

Відділ наукової обробки документів здійснює централізовану аналітико-синтетичну переробку паперових та електронних видань, які надходять до бібліотеки.

Важливим напрямком бібліотечно-інформаційної діяльності є формування довідково-пошукового апарату.

Довідково-пошуковий апарат (ДПА) – це сукупність планомірно організованих, взаємопов'язаних карткових та електронних бібліотечних каталогів та картотек, які доповнюють одне одного, розкривають склад і зміст фондів бібліотеки в різних аспектах [1].

Довідково-пошуковий апарат наукової бібліотеки формувався впродовж багатьох років. Основною складовою ДПА є розгалужена система каталогів і картотек, а саме:

1. Генеральний абетковий каталог – це бібліотечний каталог, в якому бібліографічні записи розташовані за абеткою прізвищ індивідуальних авторів, найменувань колективних авторів або заголовків документів.

2. Генеральний систематичний каталог – це бібліотечний каталог, в якому бібліографічні записи розташовані за галузями знань відповідно до бібліотечно-бібліографічної класифікації (ББК).

Генеральні каталоги охоплюють фонди всіх підрозділів бібліотеки.

3. Каталоги структурних підрозділів бібліотеки – це каталоги, які відображають фонди конкретних підрозділів бібліотеки, а саме: читального залу № 1, абонементів суспільної і нотно-музичної літератури, філії бібліотеки. ДПА підрозділів складається з абеткових та систематичних каталогів, що є зручним для обслуговування читачів при віддаленому доступі до генеральних каталогів.

4. Каталоги книг на іноземних мовах: неадаптовані видання (абетковий, систематичний) містять бібліографічні записи книг, брошур, альбомів та інших документів, виданих за кордоном англійською, німецькою, французькою та іншими мовами.

5. Каталоги авторефератів дисертацій (абетковий, систематичний) містять бібліографічні записи авторефератів, що дають уяву про теми і зміст дисертацій з усіх галузей знань.

6. Каталоги електронних носіїв інформації (абетковий, систематичний) включають у себе бібліографічні записи електронних підручників, навчально-методичних посібників, наукових праць, словників та ін.

7. Каталоги рідкісних і цінних видань (абетковий, систематичний) містять бібліографічні записи на літературу, що вийшла друком з 1814 року до початку XX ст., а також літературу, яка за певними ознаками (змістом, виданням, оформленням та ін.) є цінною.

8. Картотеки назв художніх творів і назв літературних казок – це спеціальні картотеки, за допомогою яких можна швидко

встановити автора того чи іншого твору, картки розставлені за абеткою назв творів (романів, повістей, п'єс, казок).

9. Картотека серійних видань містить бібліографічні записи на літературу, видану в рамках певної серії (наприклад, «Бібліотека Шевченківського комітету»).

10. Систематична картотека статей (СКС) містить бібліографічні записи статей і рецензій, опублікованих у періодичних виданнях: журналах, газетах, бюлетенях, а також статей, опублікованих у збірниках наукових праць, матеріалах конференцій тощо з багатьох галузей знань з поглибленим відображенням матеріалів психолого-педагогічного напрямку та суміжних дисциплін.

11. Краєзнавча картотека – це спеціальна картотека, яка відображає документи краєзнавчого змісту. Основними критеріями відбору краєзнавчої літератури для картотеки є наукова і художня цінність матеріалу, що відображає особливості розвитку, історії, економіки, політики, культури і освіти Рівненщини.

Крім традиційного карткового ДПА формується і електронний.

До всіх каталогів і картотек, що мають систематичну побудову, складається і ведеться єдиний абетково-предметний покажчик (АПП).

Інформаційний пошук документів є першою і важливою ланкою обслуговування запитів користувачів.

Пошук бібліографічної інформації здійснюється за допомогою як карткових, так і електронних інформаційно-пошукових систем. Гарним прикладом інноваційних перетворень стало створення інформаційно-пошукової системи (ПС), що поєднує традиційні карткові каталоги і картотеки та електронний каталог. **Електронний каталог** – це бібліотечний каталог у машиночитаній формі, що працює в реальному режимі часу та забезпечує доступ до ресурсів каталогу широкому колу користувачів за допомогою мережі Інтернет.

З 2002 року в науковій бібліотеці успішно використовується автоматизована бібліотечно-інформаційна система «УФД/Бібліотека» (створена Українським Фондовим Домом (УФД, м. Київ)).

Ця програма дуже зручна в практичній роботі бібліотеки. Завдяки їй створена єдина база даних електронного каталогу, що нараховує майже 215000 бібліографічних записів.

Електронний каталог – основна база даних бібліотеки, яка містить описи всіх видів документів. Вона включає в себе книги, брошури, підручники і навчально-методичні посібники, монографії, автореферати дисертацій, електронні ресурси (CD, DVD), складові частини документів, а також періодичні видання. Що стосується періодичних видань, то в електронному каталозі представлена

інформація, розміщена в журналах, що передплачує наша бібліотека. Газети мають тимчасове значення, тому їх зміст представлено в картковій картотеці статей.

Електронний каталог поєднує функції абеткового, систематичного та інших каталогів і картотек, тому передбачає реалізацію багатоаспектного пошуку інформації для задоволення потреб користувачів.

Пошук інформації можна здійснити за допомогою таких параметрів:

- адаптований пошук, який найчастіше використовується при бібліографічному обслуговуванні користувачів. Пошук можливий за формальними ознаками (автор, назва, рік і місце видання) та за змістовними (ключові слова, предметні рубрики, персоналії, шифри бібліотечно-бібліографічних класифікацій).
- пошук за полями документа, який найчастіше використовується для уточнюючого пошуку, наприклад: назва серії [3 ; с. 15].

Паралельно зі створенням баз даних на нові надходження, продовжується робота з ретроспективної конверсії карткових каталогів в електронний формат.

Електронний каталог – це особливе середовище, що потребує спеціальних навичок, грамотного формулювання запиту, знання стратегії і тактики пошуку, оформлення результатів пошуку тощо.

Для покращення якості ДПА відділ наукової обробки документів здійснює планове і поточне редагування всіх каталогів і картотек, а також абетково-предметного покажчика і ключових слів до електронного каталогу.

Якісно створений довідково-пошуковий апарат забезпечує оперативність і результативність інформаційно-бібліографічного обслуговування користувачів. Ключовим принципом такого обслуговування був і залишається принцип загальнодоступності інформації.

Черговий каталогізатор інформує читачів про систему каталогів і картотек нашої бібліотеки, навчає навикам роботи з ними. Надаються різноманітні бібліографічні довідки і консультації, що містять відповіді на тематичні запити, відомості про наявність чи місцезнаходження документа та ін. Зростає кількість запитів на фактографічну і аналітичну інформацію, бібліографічні дані в електронному форматі. Значне місце в інформуванні читачів належить серії бібліографічних

покажчиків «Нові надходження» (за галузями знань), які створює бібліотека РДГУ.

При обслуговуванні користувачів важливу роль відіграє зовнішнє оформлення довідково-пошукового апарату: етикетки, таблички з назвами каталогів і картотек, навчально-допоміжні матеріали для допомоги в самостійній роботі читачів, а саме – кольорові засоби наочності «Шлях пошуку літератури в каталогах». Спеціальні столи для роботи з довідково-пошуковим апаратом оснащені прикладами оформлення читацьких запитів. На допомогу самостійній роботі користувачів працівники відділу наукової обробки документів і відділу інформаційних технологій та підтримки автоматизованої комп'ютерної системи створили практичний посібник по електронним пошуковим системам. У ньому висвітлено шлях пошуку інформації в електронному каталозі, інформаційно-пошуковій системі «Консультант» та на веб-сайті наукової бібліотеки.

Таким чином, однією з головних задач роботи наукової бібліотеки залишається подальша модернізація довідково-пошукової системи з метою покращення інформаційно-бібліографічного обслуговування користувачів.

Комплексний довідково-пошуковий апарат дає змогу створити в науковій бібліотеці РДГУ таку інформаційно-пошукову систему, яка практично запобігає втраті інформації, забезпечує оперативність і повноту пошуку, задовольняючи різноманітні інформаційні потреби користувачів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Довідково-бібліографічний апарат бібліотеки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://bibvas.ucoz.ua/faxivcam_dopom/bibliografija/bibliografija.pdf

2. Лобановська І. Удосконалення традиційних карткових систематичних каталогів / І. Лобановська, Н. Грудніна // Бібліотечний вісник. – 2009. – № 4. – С. 16–20.

3. Оністрат Н. Електронні та карткові інформаційно-пошукові системи бібліотеки : питання взаємодії / Н. Оністрат // Бібліотечний форум України. – 2007. – № 2. – С. 14–16.

4. Посвистак О. Інформаційний простір бібліотеки : нові технології – нові можливості [Електронний ресурс] / О. Посвистак. – Режим доступу : <http://personal.in.ua/article.php?id=77>.

Зміст

1. Грипич С. Н. НАУКОВА БІБЛІОТЕКА В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ.....	3
2. Поліщук С. М. ІНФОРМАЦІЙНІ ПОТРЕБИ КОРИСТУВАЧІВ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ДОКУМЕНТНИХ ТА ЕЛЕКТРОННИХ ФОНДІВ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ.....	27
3. Коломісць Н. Б. ДОВІДКОВО-ПОШУКОВИЙ АПАРАТ В БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ: ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ.....	36
4. Ковальчук Л. В. ЕЛЕКТРОННІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ У СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАУКОВОГО ТА НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСІВ РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ.....	41
5. Кушка Л. С. КОРПОРАТИВНІ БІБЛІОТЕЧНІ ПРОЕКТИ: СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ.....	49
6. Гаврилюк І. А. ВІРТУАЛЬНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ КОРИСТУВАЧІВ У СФЕРІ БІБЛІОТЕЧНОГО СЕРВІСУ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ	56
7. Семенюк Г. П. НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ – ПРІОРИТЕТ ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ.....	60
8. Лешкевич Г. Д. МОНІТОРИНГ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ТА ПОСЛУГ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ДЛЯ ЗАДОВОЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПОТРЕБ КОРИСТУВАЧІВ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ).....	65
9. Бондар А. П. ОСОБЛИВОСТІ ОБСЛУГОВУВАННЯ КОРИСТУВАЧІВ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ НАВЧАЛЬНОГО ТА НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО ПРОЦЕСІВ.....	70
10. Тихончук А. Ю. КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРВІСУ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ.....	74

Збірник матеріалів
VIII-ї науково-практичної конференції

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА В ІНФОРМАЦІЙНО- ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Відповідальний за випуск:

С. Н. Грипич – доцент,
директор наукової бібліотеки
Рівненського державного
гуманітарного університету.

Укладачі:

С. Н. Грипич – доцент,
директор наукової бібліотеки
Рівненського державного
гуманітарного університету.
Г.П. Семенюк – заст.
директора з наукової роботи
наукової бібліотеки
Рівненського державного
гуманітарного університету.

Технічний редактор:

Л. С. Кушка – провідний
бібліотекар наукової
бібліотеки Рівненського
державного гуманітарного
університету.

Комп'ютерна верстка:

О. О. Себестьянович –
провідний бібліотекар
наукової бібліотеки
Рівненського державного
гуманітарного університету.

Формат 60*84 1/16
Папір офсетний. Гарнітура Times.
Тираж 100 прим.
Наукова бібліотека РДГУ